

16014

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

SMÅLAND

Tävelsås

19/1 1943

Hult, Anna, 1943

Svar på ULMA:s frågelista M 25 Jaktens och
fiskets betydelse för hushållningen

13 bl.4:o

16014

Svar på frågelista M 25

järstens och järnets betydelse i
folkbrukshållningen.

Och i frågelistan anförda exemp-
len visa ju så gott som utslutande
från Kärrensund och ha inte jämn
jämbördig så stor omfattning i
vår bygd. Men visst betydde järsten
och järnet något i brukshållningen
i all symmetri under nödtiden. då
det tycks ha varit mycket god till-
gång i symmetri på järn.

"atanhonsasekstrauta,
svara auat ar kata vad
de sa men fek sa de va
de kusan som fek leva

ULMA 16014. Anna Hult. 1943
SMÅL. TÄVELSÅS
Frgl. M 25

sa g^ot som bara pa
 fest i veckans. Adertonhundre-
 sextioåtta, det värre året vi kallar,
 var det så mycket fört, så det
 var de husvärd som fick leva
 så g^ot som bara på fest i
 veckans. Men denna kost blev
 enformig och bröd blandat med
 sylt var en lättsakerhet.

När oss, berättar den gamle, ha-
 de vi ju den g^oda ålen från går-
 dens ålbruk. O om man
 s^ate de på en stora pot-
 ta på spisen o k^okte
 sm^ant o sen a^uta de
 de te d^avan. De ställde på
 en stor pannan på spisen och
 kokte sm^ant och sedan åt de

det till dagvård. Men det hände
 att det var någon som inte tål-
 te denna fetta mat utan fick
 kräkta, och sedan brötsade denne
 inte kunna äta ut mera.

Den stora ålen fläckades, fläcktes
 upp i ryggen och rättades ner i
 "ältråg", sågsmannen har ännu
 en sådant kvar. När ålen var
 genomrättad hängdes den, så lång
 den var upp på stänger i taket
 i stugrummet, där den fick
 "tjättsaka", tingsrunt torsta.

sen ska du den r bita a
 stekta den på plantan
 a na den var brynta på
 bage. så så spade de ma
 vatten, bara lite, a de

kan rjan tra va da va got
 de skar den rattade och Terkade
 ålen i bitar och stekte den på
 stekjärnet, och när den var brynt
 på båda sidor, så spädde de
 med vatten, bara lite, och det kan
 ingen tra vad det var gott.

Flera slags pirk Terkades och
 rattades, t. o. m. mörst, som un-
 nars inte är ansedd för att va-
 ra något med. Den rattades hel
 och Terkades ut på väggar och
 stenhällar. Under nödåret 1868
 fick de också så mycket till
 så bönderna här könde med
 tin Hartshamm efter lass på
 lass. Sen kokte man hela fat
 med strömming, men det var

intē råkerit de hade en brödleit
 tin. På vintern stoga de "isgüddor",
 som var god och bra pirt

i Allatorp, här i södra Tåvelsäs,
 hade de som sagt sitt ålpirte.

Slutte har sedan gamla tiden varit
 en god inkomsthälla för "itt
 halvt hundra södra Allatorp.

Enligt gammal hävd är pirtvät-
 ten ursprungt på den, på östra sidan
 om ön, och Halaryd i Hålsjövik
 på västra sidan har ingen pirt-
 vätt. Slutte har blivit orsak till
 många tvister tin och med mord-
 försök för länge sedan.

Förr innan gåtarna bring Ö-
 derslövsjön blev tömda var där
 så mycket ål så det blev Alla-

Torpgårdarnas bästa inkomstkälla.

På en enda natt fick fjärdings-
bonden så mycket ut att han
köpte sitt första trästreck för
för de älpingarna. Alltorts
åt var ansedd som mycket fin
och lundskövlingens brukade köpa
av den, liksom lureseder den
stadijt till stadskollet.

Årskinnen var också nyttiga till
mångahanda. Ingenting annat
dugde till "släje kasta" slaghällor,
det band som på Träskelagen för-
mar handspats och drans, d. v. s.
den det av slagen var med näcken
bankas ut. Detta band, som ide-
ligen vid träskningen näter måste
vara av bästa material = årskinn

2

Till flätband i häret användes älskinn, häret växte då så lera.

Remmar av älskinn bands om benen nedanför knäet, det skulle motverka kramper. Och så till sist, blev det något älskinn över så skar man det i småbitar till hönsmat. Till klarskinn i kappat användes torkade brackenbjäre.

Satt sig, s. k. storsitt, användes regelleandret i huskället. Flera huskäll brukade stå sig tillrammans och byta in tunna sitt, somliga käfte kullarna, karutarna eller fjärding järva. I mycket svår tid kunde sillsten utgöra komnets enda rorel. Men i narmala tiden användes den. Min farman berätt-

Tade att du de i hennes barndom,
 hon var född 1808, tidigt på morg-
 narna skulle ut på fjällen och
 pista åt de bara blandbröd dep-
 put i siltatke eller rent och så tog
 de en blänk brännvin till och
 till. Utan ansees rent av syndigt
 att sata mat så pass att man
 kunde strömmingen. Man skulle
 bita "tvärrör". I tiden då det
 var gott om bröd under ström-
 mingen, eller som den här kat-
 las småsillan på brödstrekan
 när man åt. "katasom", kato-
 annan småsill ansees då skata
 räcka på perron och måttid.
 En skämthistoria berättas om
 en snål bonde, som band till

snöre i sin storsillbröda och häng-
de upp detta i Tuktet lagom högt
så att falket kunde slicka på det.
Slut var middagssovel det.

De firskinkrämm ät man förstär-
kelt sommen, men många ät
även nyätker. Så fanns det ju yr-
kerfirskare, som helt levde av sin
inkomst som råddena.

Härligt av allt
var ju också betydelsefullt för fal-
ket, men firsket betydde nog mer
för vår befolkning. Slut var färre
personer som stäppade sig vitt
än som firskade, men skogstorpens
invånare kunde dock på god till-
äkning i den knappa kosten av
den fängst de togo med snasen,

gillen och bässa. Det var förtvådesens
 hare, tjäder, orre och rapphöns, som
 fångades eller sköts för kättels skulle
 bättre fågel såldes till herrgårdar
 eller förslades till Wäxjö där den
 antida gick ut. Vad luttäppan jakt-
 och fiskeätt tog man det inte så
 noga, det som fritt "vuxit" i sjöar
 och stogar borde också fritt få
 fångas av vem som det bäst
 kunde. Vissa tider av vintern ägnade
 de gamla yrkesjägarna sig mest
 åt pårsjiersjakt, förtvådesens
 såv man också mård, utlu, ekorre
 och någon gång en hermelin.
 "Seframse" Liggidsmännen i
 Wäxjö är ju en av landets
 största skimmernätsnader, och i

arminnes tiden har Värands män
 där försätt väldiga marsor sina
 pålskinn. Men i denna tid fort-
 far detta, och "marsnadsafton,"
 d. v. s. dagen före den egentliga fri-
 marknaden äger skinnmarkna-
 den rum. Hå gås det livligt till vid
 stadskatlet, där den håller, skinn-
 uppköparna bo ja där, och där kan
 man få se jägarna komma med
 sådana buntar av skinn bestående
 över armar och armar att de själ-
 va inte syns. Och hur skall det
 inte ha varit förr!

En gammal jägare, jaken Park,
 som varit hunddötas västskinn
 i sin dag, berättade att som kro-
 nor var bra betatt, ja rikstigt

överpris fjärr. När han blev sig gynn-
mat uti han inta njöta ostade
"gå med bässen"; och således inta
kunde följa någon säv, måste
han i alla fall åka sin tve stam
vid Lippidsmässan och höra
eftre "vad sävskimen bestod."

När han till slut inta kunde ens
det skaffade han sig uti tillfö-
rittligt bud till marknadens si
han fick sin mypitsentet stillad.

Förutom till assala användes
skimen också till eget bekov till
mässer, pätsar och fötter.

Skghuden brukades ju till kläder,
de gamla gubbarnas korta utg-
hudsbyxor kunde ju vara så
starka, uti de hälla så tunga

som gubben sjäke. Alle våra aftu
utstrade i prätsade mänster, och
de hade traligen en gång varit
delar av högtidsdräkten.

Hagelpengar, tobakspengar m.
m. tillverkades också av älghud.
Älghudsvantar vara ena och ut-
slitliga och byxbåtar på becken
och ören bränna det var den det.
om de vara av älghud nämligen